Uluslararası
Geçmişten Günümüze

Malatyalı İlim ve Fikir İnsanları Sempozyumu

17-19 Kasım 2017 MALATYA

BİLDİRİLER

II. CİLT

Editörler

Prof. Dr. Nusret AKPOLAT
Prof. Dr. Fikret KARAMAN
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
MALATYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ

Sempozyum Onur Kurulu

Prof. Dr. Ahmet KIZILAY
İnönü Üniversitesi Rektörü

Ahmet ÇAKIR
Malatya Büyükşehir Belediye Başkanı

Sempozyum Düzenleme Kurulu Başkanı

Prof. Dr. Fikret KARAMAN

İnönü Üniversitesi Yayınları

ISBN
978-975-8573-54-7 (Takım)
978-975-8573-56-1 (2. Cilt)
1. Baskı Ekim 2018, Ankara 1,000 Adet

Düzenleme Kurulu

Prof. Dr. Neslihan DURAK
Prof. Dr. Mustafa ARSLAN
Doç. Dr. İlhan ERDEM
Doç. Dr. Mehmet BİRSİN
Doç. Dr. Mehmet Korkut ÇEÇEN
İhsan GENCAY
Yrd. Doç. Dr. Murat ZENGİN
Yrd. Doç. Dr. Ahmet KARADAĞ
Hamit Süha HOTAR
Arş. Gör. Mehmet Emin ŞAHİN
Arş. Gör. Okan AÇIL

Sempozyum Sekretaryası

Arş. Gör. Mehmet Emin ŞAHİN
Arş. Gör. Okan AÇIL

BASKI

TDV

Serhat Mahallesi 1256 Sk. No: 11
Yenimahalle / Ankara
Tel.: 0312. 354 91 31 (pbx)
Faks: 0312. 354 91 32
e-posta: tdvyayin@diyanetvakfi.org.tr

Açıklama:
Bildirilerdeki görüşlerin yasal ve bilimsel sorumluluğu yazarlarına aittir.

NİYAZİ MISRİ VE EN ÇOK BESTELENEN ESERİNİN ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Ramazan KAMİLOĞLU[1]

ÖZET

Niyazi Mısri hem edebiyat hem tasavvuf hem de Türk din musikisinde önemli bir yere sahiptir. Yunus Emreden sonra eserleri güfte olarak en çok kullanılan şairimizdir. Maceralı bir ilim yolculuğuna çıkarak uğradığı yerlere hem ilim götürmüş hem de ilmini arttırmıştır. Yani sürekli hem öğrenci hem de öğretmen olmuştur. Yaşadığı dönemdeki karışıklıklara rağmen çok güzel eseler ortaya koyabilmiştir. Yazdığı şiirler yaşadığı dönemden başlayarak günümüze kadar bestelenmiş ve hala bestelenmeye devam edecektir. Mısri hakkında müzikle ilgili yapılan çalışmalar aktarılarak , güfte olarak kullanılan bu şiirlerin özellikle çok bestelenen üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Niyazi, Mısri, Bestelenen, Eserleri

1 Yrd. Doç., Dr. İnönü üniversitesi devlet konservatuarı

GİRİŞ

XVII. Yüz yılda yaşayan Malatyalı alimlerimizden biri olan Niyazi Mısri hem edebiyat hem tasavvuf hem de Türk din musikisinde önemli bir yere sahiptir. Yunus Emreden sonra eserleri güfte olarak en çok kullanılan şairimizdir. Maceralı bir ilim yolculuğuna çıkarak uğradığı yerlere hem ilim götürmüş hem de ilmini arttırmıştır. Yani sürekli hem öğrenci hem de öğretmen olmuştur. Yaşadığı dönemdeki karışıklıklara rağmen çok güzel eseler ortaya koyabilmiştir. Yazdığı şiirler yaşadığı dönemden başlayarak günümüze kadar bestelenmiş ve hala bestelenmeye devam edecektir. Güfte olarak kullanılan bu şiirlerin özellikle en çok bestelenen üzerinde durulacaktır.

Malatya Belediyesinin sponsorluğunda 2013 yılında sesli yayın olarak bütün eserlerin Niyazi Mısri'ye ait olduğu bir cd Ahmet Özhan tarafından okunmuştur. Değişik makamlarda ve farklı bestekarların eserleriyle oluşan bu albüm bir ilk olma özelliğini taşımaktadır. Bunun dışında bir çok sanatçıların albümlerinde Niyazi Mısri'nin ilahileri yer almıştır.

Mısrinin bestelenen eserleriyle ilgili çalışma yapanlardan birisi Kültür Bakanlığı korosunda ney ve ses sanatçısı olarak görev yapan Timuçin Çevik oğludur. Niyazi Mısri'nin bestelenmiş eserlerini derleyip bir bildiri olarak sunmuştur. Ona göre Niyazi Mısri'nin şiirlerinden yapılan beste sayısı yüz kırk sekizdir[2]

"Niyazi ilahiler" le Niyazi Mısri'nin bütün ilahilerini bir araya getiren ilim adamı Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Türk Din Musikisi Ana Bilim dalında görev yapan Ahmet Hakkı Turabi'dir. Uzun yıllar çalışmalarının ürünlerinden birisi olan bu eser dini musiki yönünden yüksek bir yere sahiptir. TRT repertuarı dışında hem arşivdeki notalara ulaşarak hem de yeni bestekarlara ulaşarak Niyazi Mısri'nin güfteleriyle yapılan eserleri bir kitapta toplamıştır. Ahmet Hakkı Turabiye göre Niyazi Mısri'nin eserlerinden bestelenen eserler sayısı yüz dosan ikidir.[3] Şimdi ilk olarak kısaca Niyazi Mısrî'nin hayatına anlatıp daha sonra ilahilerin değerlendirmesine geçeceğiz..

A-NİYAZİ MISRÎNİN HAYATI:

Halveti tarikatının Mısriyye şubesinin kurucusu Mehmet Niyazi Mısri hicri 1027/ miladi 1616 yılında Malatya da doğmuştur. [4]Mahlas olarak "mısrî"yi kullanmıştır. Babası soğancızade Ali Çelebi adında bir Nakşibendi tarikatı müntesibidir. Mısrinin üç Krdeşi vardır.[5]İlk eğitimine kardeşleri ile birlikte köyde başlayan şair Malat-

2 Timuçin Çevikoğlu, *Keşkül Dergisi*, Ocak 2012 sayısı, İstanbul 2012, s.127

3 Ahmet Hakkı Turabi, *Niyazi İlahiler*, İstanbul 2011s.410-421

4 Mustafa Tatcı, *Niyazi Mısri*, H yayınları, İstanbul,2012

5 Turabi, a.g.e.,s.13

yalı bilginlerden hem dini alanda hem de tasavvufi alanda dersler alarak kendini yetiştirmiştir.[6]Babası oğlu Mısrinin kendi şeyhine intisap etmesini istiyordu. Ancak babasının arzusunun hilafına Mısrinin gönlü halveti şeyhi Hüseyin efendiye bağlanmıştır. Şeyhinin Vefatı üzerine Malatya'dan ayrılarak ilim yolculuğuna devam etti. İlk olarak Diyarbakır'dan başladı. Diyarbakır da bir yıl kaldıktan sonra Mardine geçen Mısri bu şehirdeki alimlerden kelam, fıkıh, tefsir, akaid, meâni ve mantık gibi dersler okudu. 1640 tılında kahireye giderek Ezher de eğitimine devam etti. Burada gündüz derslerine devam ederken geceleri ise tarikat derslerine devam ederek seyr-ü suluk ve ve manevi hizmetine devam etmiştir. Burada intisap ettiği Kadrî şeyhi İbrahim Kadirî zahiri ilimler ve tasavvuf arasında bir tercih yapmasını istemesi üzerine rüyasında Abdulkadir-i Geylaniyi görür. Rüyada şeyhinin bu şehirde olmadığını söylemesi üzerine bundan sonra zahiri ilimleri tahsil etmeye devam etti. Manevi eğitimini rüyada yapılan tavsiye üzerine Kahire dışında aramaya başladı. Bu amaçla Mısır, Suriye, Anadolu'nun çeşitli yerlerini dolaştı ve İstanbul'a geldi.[7] İstanbul'da fazla kalmayan Mısrî Bursa'ya oradan da Uşağa geçer. Burada kısa bir süre Ümmü Sinan'ın talebesi Şeyh Mehmed'in yanında kalır. Daha sonra Elmalıya gider.[8] Burada Ümmü Sinan'a intisap eder. Böylece Mısırda gördüğü rüya gerçekleşir. Yıllardır aradığı mürşid-i kâmili bulmuştur. Manevi eğitimin çoğunu burada tamamlamıştır.

Buradaki eğitimi esnasında değişik görevler verilmiş, verilen her görevi eksiksiz yapmıştır. Şeyhin oğlu ve diğer talebelerine ders vermiş, dergahta imamlık ve hatiplik yapmış, değirmenden mutfağa un ve buğday taşımış, aynı zamanda ormandan da dergaha odun taşımıştır. Rivayaetlere göre bir gün dağda şüphe ve vesveseye düşünce bir ayının hücumuna uğrar. Ne kadar mücadele ettiyse de hayvandan kurtulamaz. Sonunda şeyhi Ümmü Sinan imdadına yetişir ve ayıdan kurtarır. "Mehmet derviş bu ayı yabandan değil nefsindendi, var hizmete devam et der.[9] Mısri hakikat ilmini Ümmi Sina hazretlerinden öğrenmiştir. Hasan Cafer bunu Şems ile Mevlana arasındaki duruma benzetir. Şemsin eğitiminden sonra Mevlanın gönlü coşmaya başladı, Ümmi Sinanın eğitiminden sonra da gönlü dolup taşan Niyazi Mısri ortaya çıkmıştır.[10]Niyazi Mısri dokuz senelik seyr-ü suluktan sonra kırk yaşına ulaştığında Ümmi Sinandan hilafet almış ve mürşit olmuştur. Bu tarihten sonra Ümmi Sinanın makamını temsile başlamıştır.

1655 yılında hilafet alan ve kendisine irşat izni verilen Mısri

6 Hasan Kavruk, *Niyazi Mısri Türkçe Şiirleri*, Malatya,2004

7 Turabi, a.g.e. s, 13

8 Kavruk, a.g.e, s, xvıı

9 Kenan Erdoğan, *Niyazi Mısrî*, Akçağ yayınları,Ankara 1998, s.LXIII.

10 Mustafa Tatcı-Gülten Küçükbasmacı, *Niyazi Mısri*, Hu yayınları, İstanbul 2017,s.VIII

memleketin pek çok yerinde vaazlar vererek halkı irşat etmeye çalışmıştır. Bu arada ilerlemiş yaşına rağmen izdivaç yapan Mısrinin Fatıma ve Çelebi Ali adında iki çocuğu dünyaya gelmiştir[11]

İnsanların irşadıyla ilgilenen Mısri, tasavvufla ilgili bazı görüşleri yüzünden devrin yöneticileri tarafından zaman zaman hoş karşılanmadı. Maalesef değişik sürgünlerle cezalandırılmıştır[12] Bir kez Rodos'a iki kez de Limni adasına sürgüne gönderilmiştir. Nihayetinde1694te Limnide vefat etmiştir. O kadar olumsuzluklara rağmen Niyazi Mısri insanlara hizmetten hiç geri durhamıştı. Yaşantısıyla yaşadığı döneme, yazdığı eserlerle ise bütün zamanlara ışık tutan bir şair, bir yazar, bir derviş, bir mürşid-i kamil ve bir gönül adamıydı.

B-ESERLERİ

a-Türkçe Eserleri: 1-Divan-ı İlahiyat, 2- Tuhfet'ü-l uşşak,3-Mecmua, 4-Risale-i Es'ile ve Ecvibe-i Mutasavvifane, 5-Risale-i devriyye, 6-Ta1biratt'ü-l vakıat, 7-Şerh-i Esma'ül hüsna, 8-Şerh-i Nutk-i Yunus emre

b-Arapça Eserleri: 1-Meva'idü-l irfan, 2-ed-Devratü-l arşiyye fi ahkamil-ferşiyye, 3-Kaside-i Bürde Tesbi-i, 4Tefsiru-l Fatihati-l Kitab, 5-Mecâlis[13]

C-NİYAZİ MISRİN'İN EN ÇOK BESTELENEN ESERİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Niyazi Mısrinin şiirleri içerisinde en çok bestelenen şiiri Ey Garip Bülbül Diyarın Kandedir isimli şiiridir. Dokuz tane ilahi bir tane de şarkı olmak üzere ayrı bestekarlar tarafından on kere bestelenmiştir.

Aşağıya notalarını koyduğumuz Mısrî'nin Ey Garip Bülbül Diyarın Kandedir isimli şiiriyle dokuz ilahi bir de şarkı bestelenmiştir.

Bestelenen ilk ilahi bayatî makamında10/8 lik usulle bestelenmiştir bestekârı bilinmiyor. İkinci eser Gülizar makamındaki ilahi 13/8 usulle Eyyubi Ali Rıza Bey tarafından bestelenmiştir. Üçüncü ilahi hicaz makamıyla 8/8 lik usulle Ali Şirugânî tarafından bestelenmiştir. Bu ilahi fasıllarda ve topluluklarda en çok icra edilenlerdendir. Dördüncü ilahi hicaz makamında 7/8 lik usulle bestelenmiştir ve bestekârı bilinmemektedir. Beşinci ilahi hicaz hümayun makamında 8/8 lik usulle Şeyh Hüseyin Efendi tarafından bestelenmiştir. Altıncı ilahi Şedaraban makamında 8/8 lik usulle M. Hakan Avlan tarafından bestelenmiştir. Yedinci ilahi hüzzam makamında ¾ lük usulle bestelenmiş ve bestekarı belli değildir. Sekizinci ilahi

11 Turabi.Age,s.14

12 Mustafa Tatçı, *Niyazi Mısri Halveti Divan-ı İlahiyat*,Hu yayınları,İstanbul 2017,s.XV

13 Turabi, age, s.16-17

Müstear makamında 8/8 lik usulle bestelenmiş, bestekârı bilinmemektedir. Dokuzuncu ilahi rast makamında 4/4 lük usulle bestelenmiştir, bestekârı bilinmemektedir. Onuncu olan son eser şarkı formunda hüseyni makamında 9/8lik usulle Ahmet Hatip oğlu tarafından bestelenmiştir.

Yaklaşık bir yıl önce 22. 8. 2015 te vefat eden Ahmet Hatipoğlu 1933 yılında Burdur da doğdu 1955 yılında Ankara Radyosunda ses sanatçılığı sınavını kazanarak radyoda göreve başladı. Daha sonra hukuk eğitimini tamamlayıp, stajını yapmasına rağmen radyoya geri döndü. O günden ölümüne kadar Türk Tasavvuf Musikîsine hizmet etmiştir. Radyonun çoğu kademesinde çalışıp her çalıştığı yere bir şeyler karmıştır. Tasavvuf Musikîsinin unutulmaya yüz tutan eserlerini canlandırarak tasavvuf Musikîsinin ülkemizde sevilmesini ve beğenilmesini sağlamıştır. Çeşitli formlarda musikimize sayısız eserler kazandırmıştır. Türk Müziğinin sevilmesinde ve gelişmesindeki katkılarından dolayı Ahmet hocamızı burada anmadan geçemedik.

Şimdi Niyazi Mısrinin en çok bestelenen şiiri Ey Garip Bülbül Diyarın Kandedir isimli şiirine ve bestelerine geçiyoruz.

Ey garip bülbül diyârın kandedir
Bir haber ver gülizârın kandedir
Sen bu ilde kimseye yâr olmadın
Var senin elbette yârın kandedir

Arttı günden güne feryâdın senin
Âh u efgân oldu mu'tâdın senin
Aşk içinde kimdir üstâdın senin
Bu senin sabr u karârın kandedir

Bir enîsin yok aceb hasrettesin
Râhatı terk eyledin mihnettesin
Gece gündüz bilmeyip hayrettesin
Yâ senin leyl ü nehârın kandedir
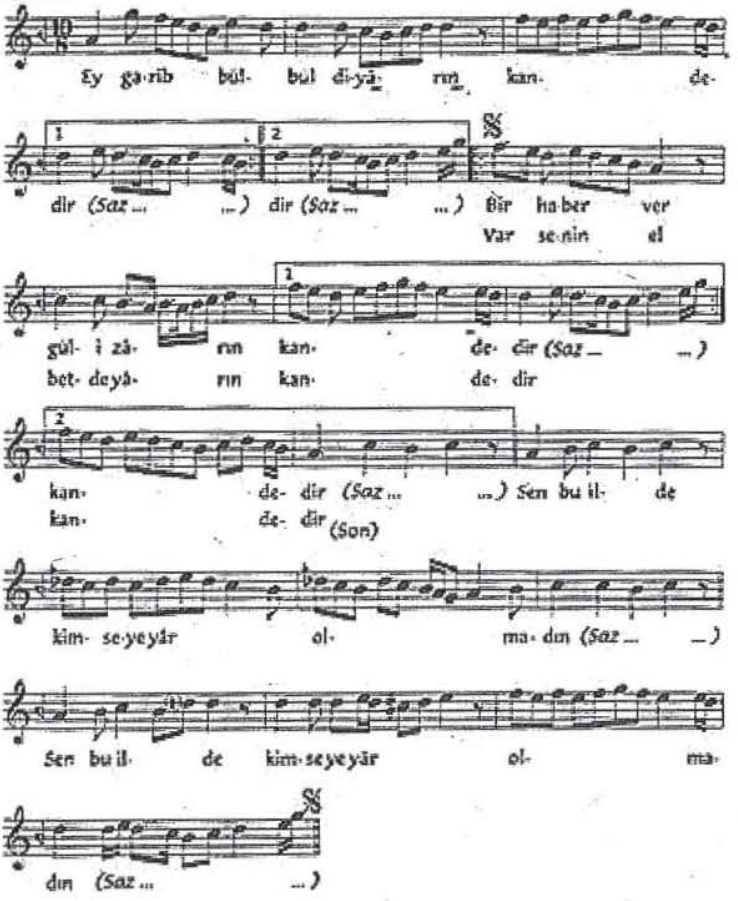
Ne göründü güle karşı gözüne
Ne büründü bakdığınca özüne
Kimse mahrem olmadı hiç râzına
Bilmediler şeh-süvârın kandedir

Gökte uçarken seni indirdiler
Çâr anâsır bendlerine urdular
Nûr iken adın Niyâzî koydular
Şol ezel ki itibârın kandedir
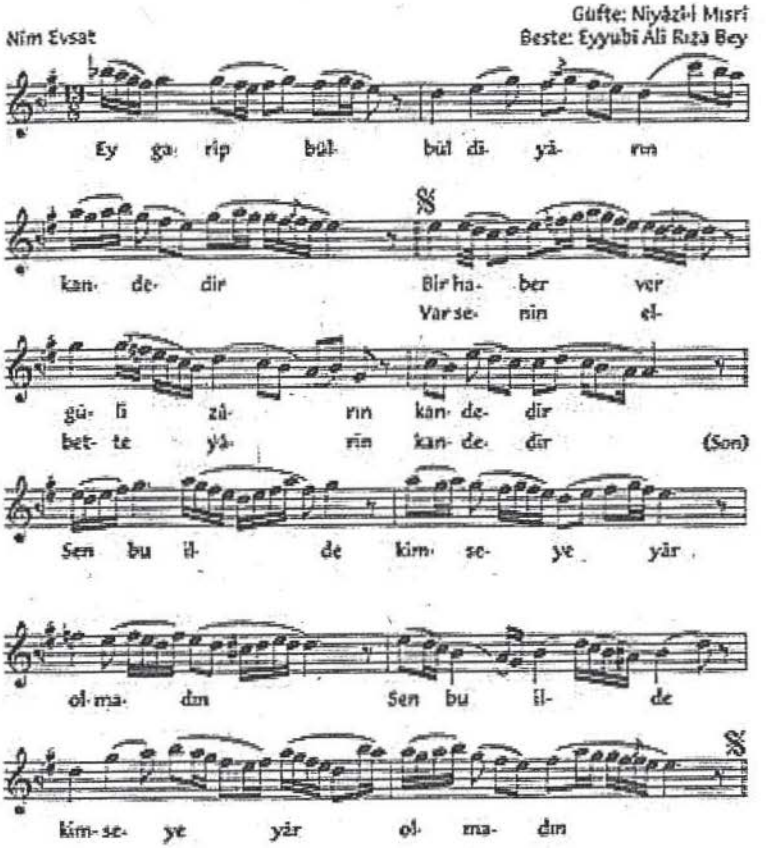
BAYÂTÎ İLÂHÎ

Güfte: Niyâzî-i Mısrî
Beste: ?

Curcuna
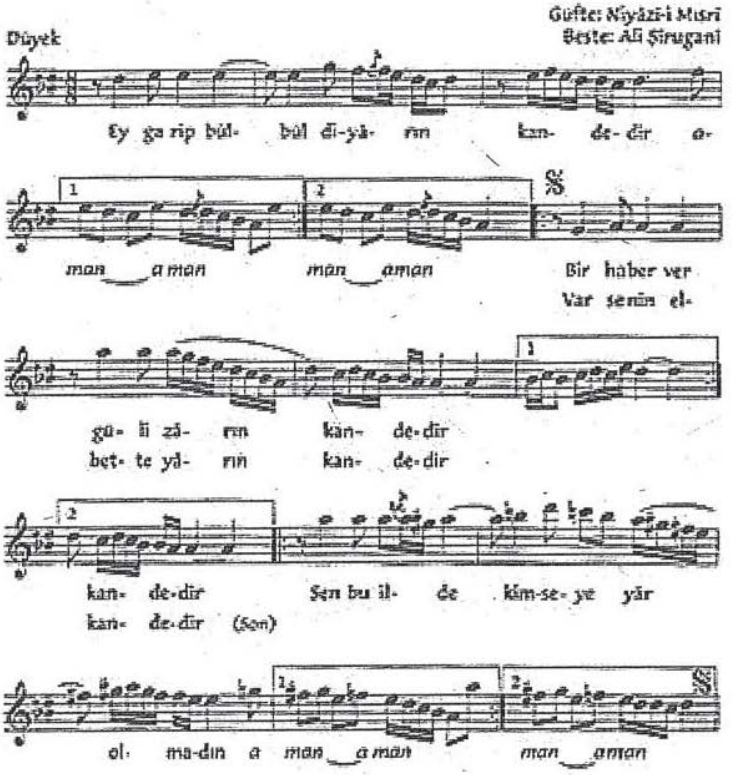

GÜLİZAR İLÂHİ
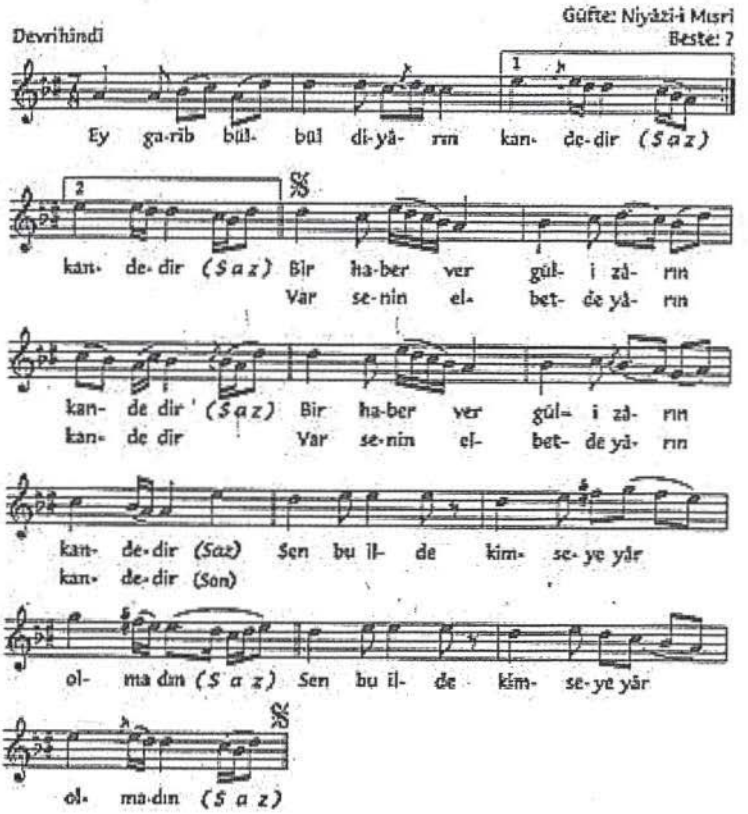

Niyazi Mısri ve En Çok Bestelenen Eserinin Üzerine Bir Değerlendirme

Ramazan KAMİLOĞLU

HİCAZ İLÂHÎ

HİCAZ İLÂHÎ
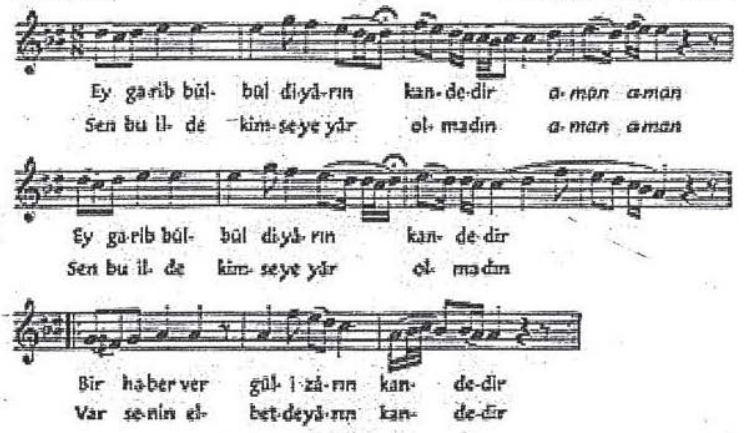

Devrihindi
Güfte: Niyâzi-i Mısri
Beste: ?
Ey ga-rib bül- bül di-yâ- rın kan- de-dir (Saz)
kan- de-dir (Saz) Bir ha-ber ver gül- i zâ- rın
Var se-nin el- bet- de yâ- rın
kan- de dir (Saz) Bir ha-ber ver gül- i zâ- rın
kan- de dir Var se-nin el- bet- de yâ- rın
kan- de-dir (Saz) Şen bu il- de kim- se-ye yâr
kan- de-dir (Son)
ol- ma dın (Saz) Sen bu il- de kim- se-ye yâr
ol- ma-dın (Saz)

Niyazi Mısri ve En Çok Bestelenen Eserinin Üzerine Bir Değerlendirme

Ramazan KAMİLOĞLU

HİCAZ HÜMÂYUN İLÂHÎ

Güfte: Niyâzî-i Mısrî
Müsemmen — Beste: Şeyh Hüseyin Efendi

Ey garip bülbül diyârın kandedir
Bir haber ver gülşenin kandedir
Sen bu ilde kimseye yar olmadın
Var senin elbette yârın kandedir

Artu günden güne feryâdın senin
Âh u efgân oldu mu'tâdın senin
Aşk içinde kimdir çektiğin senin
Bu senin sabr u karârın kandedir

Bir emîsin yok acep hasretteşin
Râhatı terk eyleğin mihnetteşin
Gece gündüz bilmeyip hayrettesin
Yâ senin leyl ü nehârın kandedir
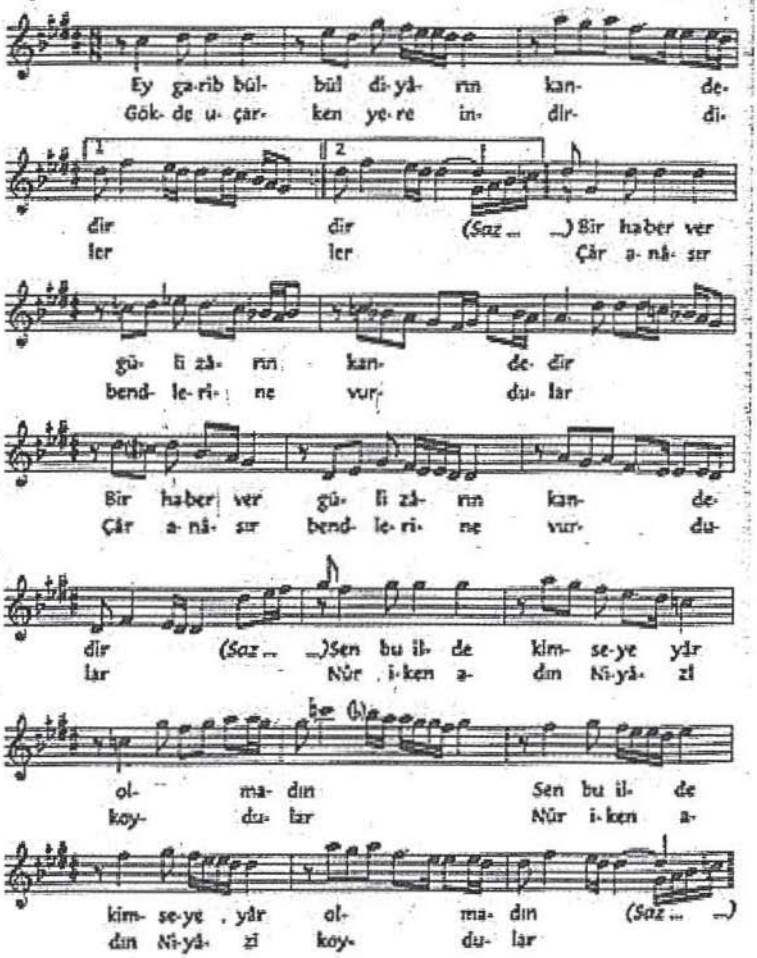
Ne göründü güle karşı gözüne
Ne büründü baktığınca özüne
Kimse mahrem olmada hiç râzına
Bilmediler şehsüvârın kandedir

Gökte uçarken seni indirdiler
Çar anâsır bendlerine urdular
Nûr üzen adın Niyâzî koydular
Sel ezel ki itibârın kandedir

ŞEDARABAN İLÂHİ

Güfte: Niyâzî-i Mısrî
Beste: M. Hakan Alvan
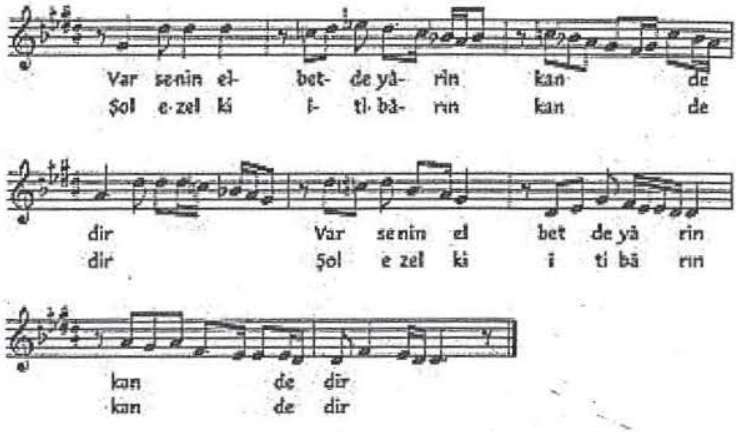
Düyek

Not: Bestekârın el yazısından alınmıştır.

Niyazi Mısri ve En Çok Bestelenen Eserinin Üzerine Bir Değerlendirme

Ramazan KAMİLOĞLU

Ey garip bülbül diyârın kandedir
Bir haber ver gülzârın kandedir
Sen bu ilde kimseye yâr olmadın
Var senin cihette yârın kandedir
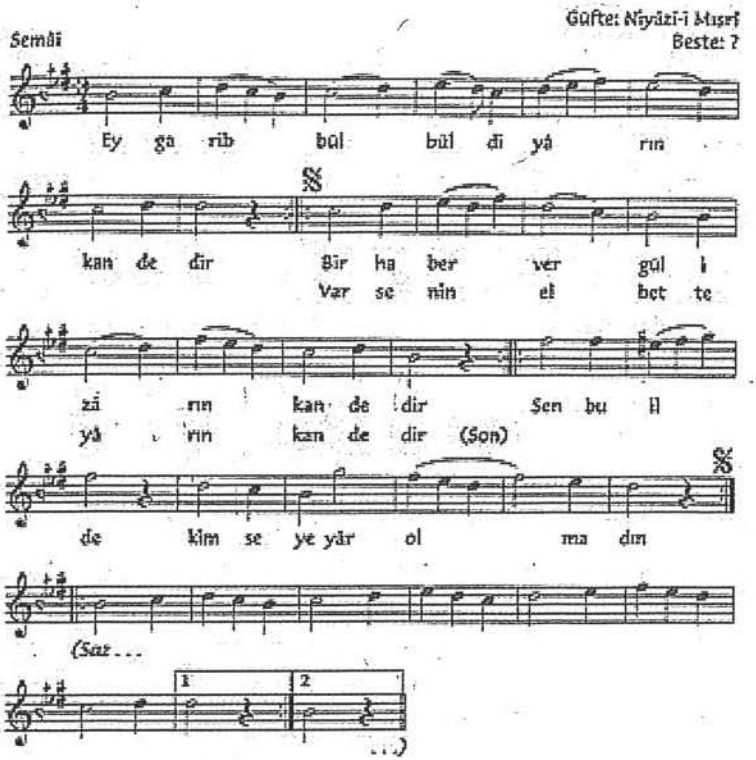
Arttı günden güne feryâdın senin
Âh u efgân oldu mu'tâdın senin
Aşk içinde kimdir üstâdın senin
Bu senin sabr u karârın kandedir

Bir enisin yok aceb hasrettesin
Râhatı terk eyledin mihnettesin
Gece gündüz bilmeyip hayrettesin
Yâ senin leyl ü nehârın kandedir
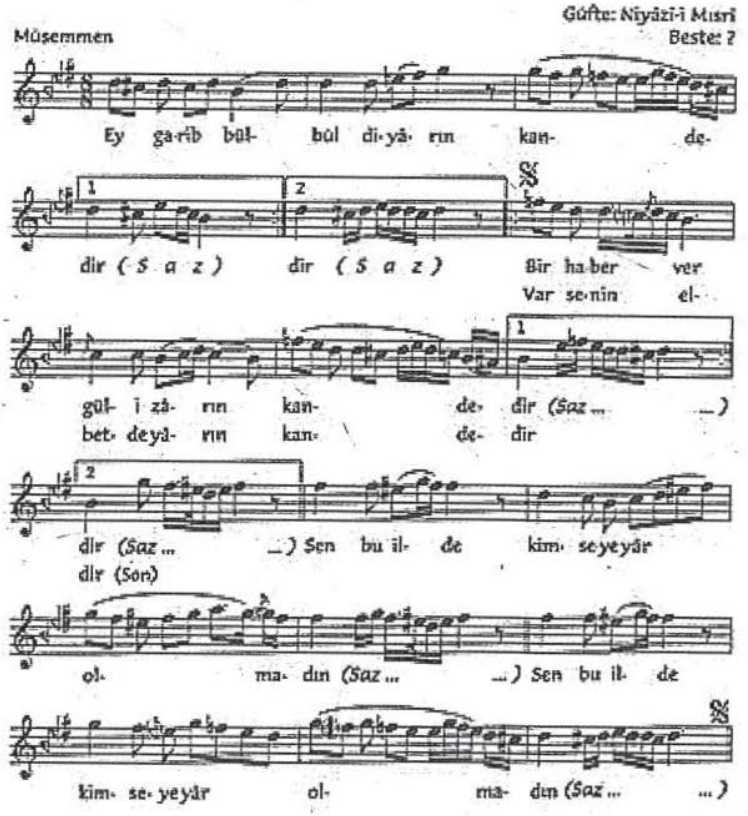
Ne göründü güle karşı gözüne
Ne büründü bakdığınca özüne
Kimse mahrem olmadı hiç râzına
Bilmediler şeh-süvârın kandedir

Gökte uçarken seni indirdiler
Çâr anâsır bendlerine urdular
Nûr iken âdem Niyâzi koydular
Şol ezel ki itibârın kandedir
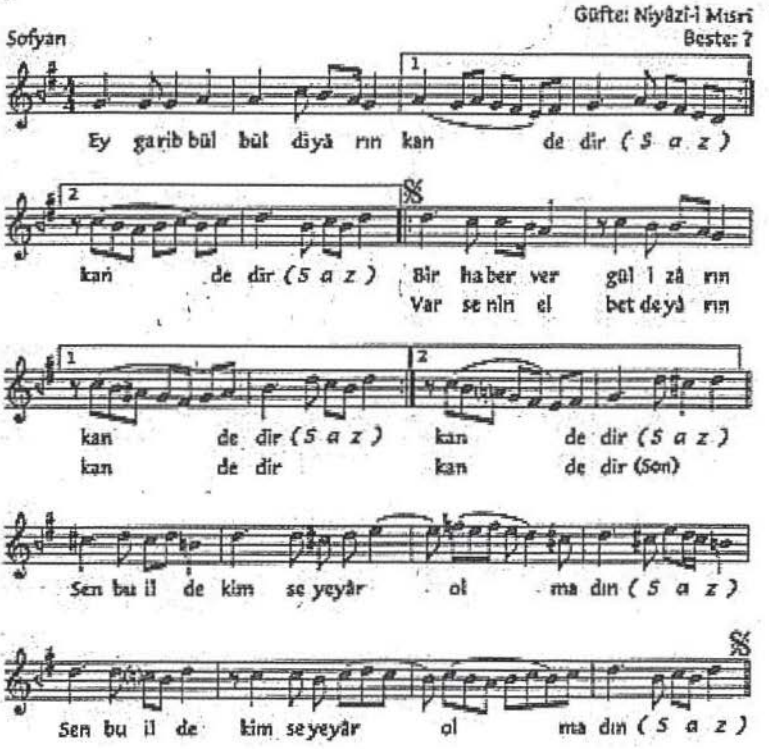
HÜZZAM İLÂHÎ

MÜSTEAR İLÂHÎ
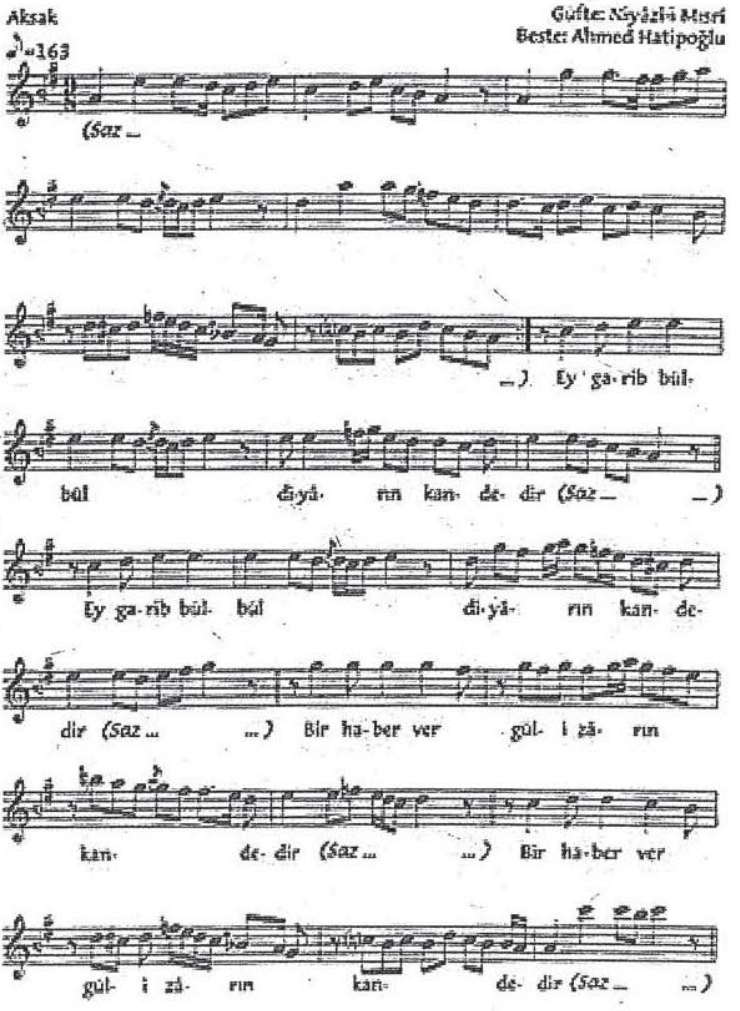

RAST İLÂHÎ
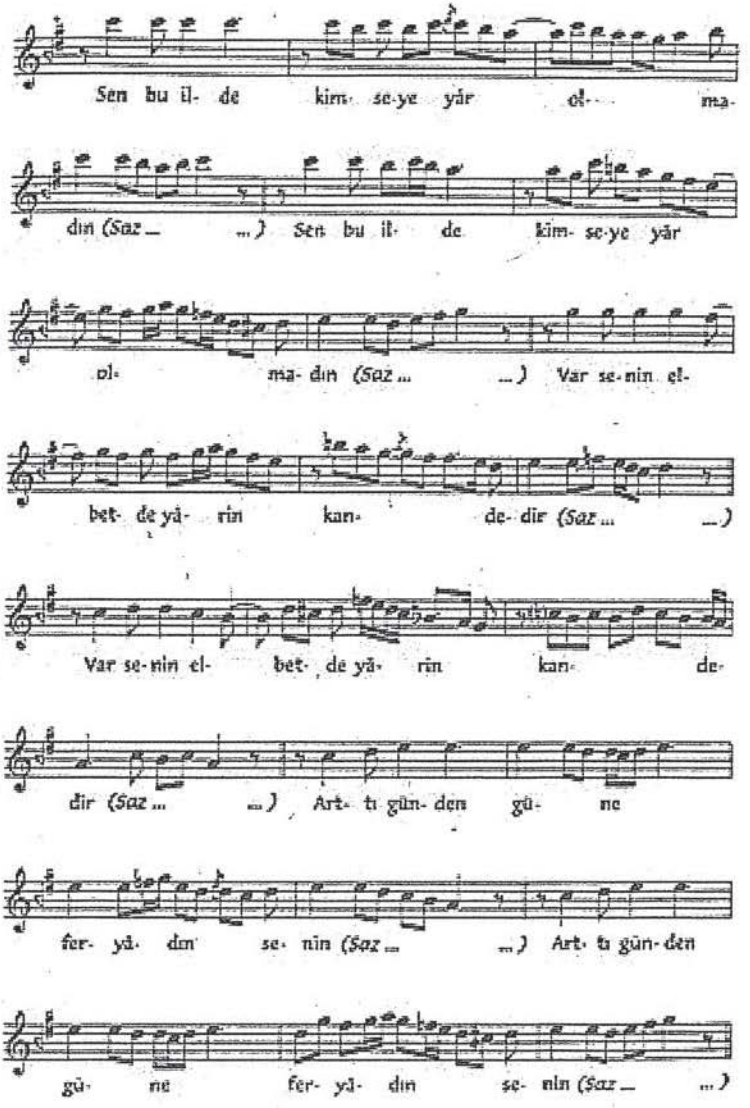

Güfte: Niyâzî-i Mısrî
Beste: ?
Sofyan
Ey garib bül bül diyâ rın kan de dir (S a z)
kan de dir (S a z) Bir ha ber ver gül i zâ rın
Var se nin el bet deyâ rın
kan de dir (S a z) kan de dir (S a z)
kan de dir kan de dir (Son)
Sen bu il de kim se yeyâr ol ma dın (S a z)
Sen bu il de kim se yeyâr ol ma dın (S a z)
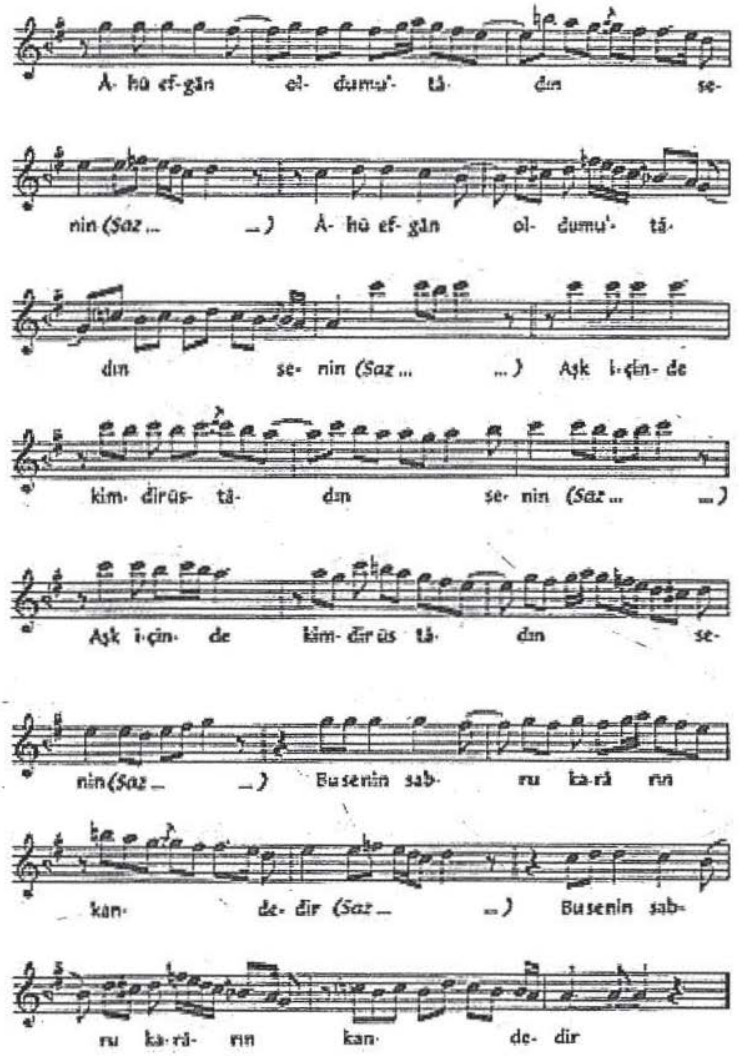
Ramazan KAMİLOĞLU

HÜSEYNİ ŞARKI

Ramazan KAMİLOĞLU

KAYNAKÇA

Çevikoğlu, Timuçin, *Keşkül Dergisi*, Ocak 2012 sayısı, İstanbul 2012

Kavruk, Hasan, *Niyazi Mısri Türkçe Şiirleri*, Malatya,2004

Tatcı, Mustafa, *Niyazi Mısri*, H yayınları, İstanbul,2012

Tatcı, Mustafa ve Küçükbasmacı Gülten, *Niyazi Mısri*, Hu yayınları, İstanbul 2017

Tatçı Mustafa, *Niyazi Mısri Halveti Divan-ı İlahiyat*, Hu yayınları,İstanbul 2017,

Turabi, Ahmet Hakkı, *Niyazi İlahiler*, İstanbul 2011